

**PARA VE ENDEKS YAZIM (İMLA) VE OKUMA KILAVUZU VAR MI?
PARALAR, MENKUL KIYMETLER VE ENDEKSLER NASIL YAZILIR, NASIL
OKUNUR?**

Adnan GÜMÜŞ¹

ÖZET

Sayılarla basit bazı kesir ve bölme işlemlerinin dışında özellikle de para, kesir, kur, oran, endeks ve istatistiklerin yazımı ve okunuşuna dair yazım (imla) kılavuzu bulunmamaktadır. Oysa küsuratlı kuruşun bile nasıl okunacağı bilinmemektedir.

Bu makalede para, kesir, kur, oran, endeks ve istatistiklerin yazım ve okunuşlarına dair güçlükler, boşluklar, tutarsızlıklar ve hatalar irdelenmekte, özellikle de para ve endekslerin okunuşlarına dair bazı öneriler geliştirilmektedir.

Anahtar kelimeler: Yazım kılavuzu, Türk lirası, para birimi, para reformu, para ve endekslerin okunuşu, dilbilim, bilişsel uyarlanma.

**IS THERE A DICTIONARY ABOUT WRITING AND READING OF MONEY AND
INDEX? HOW ARE THESE WRITTEN AND READ MONEY, INDEX AND
INSTRUMENT?**

ABSTRACT

Apart from some rules for simple fractions and divisions, there is no writing guide (orthographical manual) for writing and reading of money, fractions, exchange rates, indices and statistics. Simple it is not known how to read a fractional penny.

This article examines the difficulties, gaps, inconsistencies and mistakes in the writing and reading of money, fractions, exchange rates, indices and statistics and advises some suggestions in particular on the readings of money and indices.

Keywords: Writing guide, Turkish lira, currency, money reform, reading of money and indices, linguistics, cognitive adaptation.

GİRİŞ

SORUN: PARA VE ENDEKS YAZIM VE OKUMA KILAVUZU YOK

Esası sayılar olmak üzere para, banknot, madenî para, akçe, kıymetli madenler, kıymetli taşlar, mevduat, poliçe, bono, kredi kartı, çek, senet, hisse senedi, pay senedi, bono, tahvil, taahhütname, kambiyo, döviz, döviz kurları, oranlar, fiyat, maaş, ücret, bedel, faiz, repo, harç, vergi, ipotek, takas, istatistik, sermaye piyasası araçları, türevleri, borsa işlemleri ve mali endekslerin yazılışında “Türk Dil Kurumu (TDK)”, “Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun”, “Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun”, “Maliye Bakanlığı”, “Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB)”, “Hazine Müsteşarlığı”, “Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)”, “Borsa İstanbul A.Ş. (BIST)”, “Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)” gibi kurumların mevzuatı, yazım biçimi ve kuralları esas alınmaktadır. Bununla birlikte tümünün birden eksik bıraktığı, birbiriyle çeliştiği, hatta hatalı belirlediği çeşitli durumlar bulunuyor.

Bu makalede değinilen para ifadelerine ilişkin mevcut yazım kurallarında ve okunuşlarda eksik kalmış, hatalı veya ikircikli durumlar; Türk lirasından altı sıfır atılmasına uyarlanma durumu ile ilgili 2012’den bu yana yürütülen bir araştırma esnasında bir yandan

¹ Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, Prof. Dr.

biçimsel ilkelere uygunluk, diğer yandan daha niteliğe ilişkin “anlam”, “anlaşılabilirlik”, “işlevsellik” ve “teamüller” (yazımı gelenekselleşmiş yazımlar ve okunuşlar) gibi ölçütler dikkate alınarak tespit edilenlerle sınırlı olup daha başka sorunlu durumlar da olabilir².

Bu yazının ana savı ve bulgusu; yazım (imla) kılavuzundan öte “okuma kılavuzunun” daha büyük eksiklikler, ikircikler ve güçlükler taşıdığıdır. Önerisi ise bir an önce sayı, kesir, para, oran ve endekslerin yazım ve okuma kılavuzunun tartışmaya açılması ve her tür eleştiri ve öneriyi de dikkate alan ve aktaran kapsamlı bir kılavuz çalışmasının başlatılmasıdır.

1. “TÜRK PARASI” VE PARA BİRİMİ: “TÜRK LİRASI” VE “KURUŞ”

Darphaneye (2014) göre “Para; devletçe bastırılan, üzerinde değeri yazılı, mal ve hizmetlerin değişimini kolaylaştırma işlevi olan kâğıt veya metal ödeme aracı, ortaklaşa bir değer birimidir.”³

“Türk Parasını Korunmasına Dair Kanun” “*Türk Parasından*” söz etmektedir⁴.

“*Türk parasının*” birimi, “*Türk lirası*” kabul edilmektedir. “*Türk lirası*”, “Türkiye’de ve Kuzey Kıbrıs’ta kullanılan para birimi”dir. “*Türk lirasının* alt birimi *kuruş*dur. Türkiye’de para basma yetkisi Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına aittir.” (TCMB 2014)⁵. Paralar kâğıt para ve madeni (metal ufaklık) para olarak basılabilmektedir.

TCMB (2014) tarafından verilen bilgilere göre “kâğıt para basılmadan önce kullanılan Osmanlı altın parasına Sarı lira denirdi.” Kâğıt “ilk lira Sultan Abdülmecid döneminde 5 Ocak 1843’te Osmanlı lirası adıyla basıldı. 2 Haziran 1854’te çeyrek lira ve 18 Şubat 1855’te de iki buçukluk ve beşbiryerdelerin basılmasına başlandı. Cumhuriyet’in ilanından sonra 30 Aralık 1925 tarih ve 701 Sayılı Mevcut Evrak-ı Nakdiye’nin Yenileriyle İstibdaline Dair Kanun kabul edilerek ilk Türk banknotlarının bastırılmasına karar verilmiştir. Cumhuriyet dönemindeki ilk kâğıt paralar 1927’de İngiltere’de, Thomas de la Rue şirketi tarafından 88 bin İngiliz altınına basılmıştır. 1927’de harf devrimi henüz gerçekleşmediği için paraların üzerinde Latin harfleri yoktu. 1927 yılında basılan 1, 5 ve 10 lirada Atatürk’ün resmi filigranda gözükmekteydi. Diğer paralarda ise Atatürk hem filigranda hem de resim olarak gözükmektedir. İlk paraların üzerinde eski Türkçe ve Fransızca yazılar ile dönemin Maliye Bakanı Mustafa Abdülhalik Renda’nın imzası vardı. Paraların yeniden Latin harfleriyle piyasaya çıkması büyük bir masraf olduğu için

² Kişi olarak uzmanlık alanım dilbilim veya edebiyat değil sosyolojidir. Bu yazının konusu ve içeriği; 2004’te çıkarılan yasal düzenleme ile 1 Ocak 2005 tarihinden geçerli olmak üzere Türk lirasından altı sıfır atılmasına halkın zihni dönüşüm ve uyarlanmanın nasıl işlediğine ilişkin sosyolojik bir araştırma esnasında oluştu. İlk uygulaması 2012 yılında gerçekleştirilen, daha sonra 2014 ve 2016’da tekrarlanan bir araştırma boyunca veri formlarını hazırlarken, veriler toplanırken, görüşmeler yapılırken ve veriler kodlanırken sayıların, paraların, endekslerin, oranların, istatistiklerin yazılışında ve okunuşunda pek çok eksiklik, tutarsızlık ve güçlüklerle karşılaşıldı ki, burada bu araştırma esnasında karşılaşılan resmi belirlenim ve kayıtlarla sınırlı yazılış ve okunuş güçlüklerine değinilmektedir. Araştırmanın ana konusunu oluşturan halkın paradan altı sıfır atılmasına uyarlanma düzeyleri ile para ifadelerinin yazımı ve okunuşuna dair yaptıkları hatalarla ilgili bulgular daha sonra yayımlanacaktır.

³ T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü (2014). “Madeni Para Üretimi”, http://www.darphane.gov.tr/tr/content.php?parent_id=182&content_id=182.

⁴ İlk kez 20.2.1930 tarihinde çıkarılan 1567 sayılı “Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun”.

⁵ 31.01.2004 tarih ve 5083 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun” hükmüne göre “Madde 1- Türkiye Cumhuriyeti Devletinin para birimi Yeni Türk Lirasıdır. Yeni Türk Lirasının alt birimi Yeni Kuruştur. Bir Yeni Türk Lirası (YTL) yüz Yeni Kuruşa (YKr) eşittir.” Yeniden “Türk Lirası”na dönüş için Kanunda Bakanlar Kurulu yetkilendirilmiş ve 1 Ocak 2009 tarihinde 2005 öncesinde olduğu gibi sadece “Türk Lirası” ve “kuruş” kullanılmaya başlanmıştır.

1927'de basılan paralar 1928'deki harf devriminden sonra da yıllarca yürürlükte kalmıştır. 1937'de tedavüle giren Latin harfli paraların hepsinde Atatürk resimleri bulunmaktaydı.”⁶

“*Türk lirası*”, paradan altı sıfır atılması sebebiyle 2005-2010 arasında geçici olarak “*Yeni Türk Lirası*” olarak tedavülde kalmıştır.

Türk lirası, paradaki altı sıfırı atmak amacıyla 31 Ocak 2005'te geçici olarak tedavülden kaldırılmış ve yerine 31 Aralık 2009'a kadar “*Yeni Türk Lirası*” ve “*Yeni Kuruş*” kullanılmaya başlanmıştır. 1 Ocak 2008'den itibaren TL yeniden tedavüle girmiş ve 1 Ocak 2010 itibariyle de eskisi gibi sadece “*Türk lirası*” ve “*kuruş*” tedavülde bulunmaktadır⁷.

Bu yazıda Türk parasının yani Türk lirası ve kuruşun basit kesirli işlemlerden kur, oran, endeks ve istatistiklere kadar yazılış ve okunuş güçlükleri ele alınmaktadır.

2. PARA, ORAN VE ENDEKSLERİN YAZILIŞ SORUNLARI

Para ve endekslerle ilgili önce yazım sorunlarına değinilecek, sonraki bölümde okunuş sorunları ele alınacaktır.

“Yazım” sorunlarının önce ele alınmasının ana gerekçesi; okunuşun yazıma aşkın değil, yazımın konuşmaya aşkın (apriori, önsel, öncelikli) bulunmasındandır.

2.1. Tam liranın doğru yazılışı hangisi: “*Türk Lirası*”, “*Türk lirası*”, “*lira*”

Dil Derneği, TDK, ilgili kanunlar, Maliye Bakanlığı, Hazine, TÜİK, Darphane ve Borsa İstanbul'un yazımları arasında hem hepsinin eksik bıraktığı bazı boşluklar hem de aralarında bazı tutarsızlıklar bulunmaktadır.

a) Kanundaki ifadeler ile Merkez Bankası ve Darphanenin yazış şekli “*Türk Lirası*”

20.2.1930 tarihinde çıkarılan 1567 sayılı “Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanunda”, “*Türk Parası*” ve “*Türk Lirası*” ibaresi yer almakta, “*yirmi beşbin Türk Lirası*” ifadesi geçmektedir⁸.

5083 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun”, Darphane ve TCMB belirlemelerine göre para birimi “*Türk Lirası*”dır, alt birimi ise “*kuruş*”tur.

Kanunda doğrudan “*lira*” yazılabileceği de hükme bağlanmıştır: “Madde 3- Kanunlarda ve diğer mevzuatta, idari işlemlerde, yargı kararlarında, her türlü hukuki muamelelerde, kıymetli evrak ve hukuki sonuç doğuran diğer belgeler ile ödeme ve değişim araçlarında Türk Lirasına veya liraya yapılan atıflar, 2 nci maddede belirtilen değişim oranında Yeni Türk Lirasına yapılmış sayılır.”⁹

⁶ TCMB, 2014. “Türk lirası”, <http://www.ytl.gen.tr/>

⁷ YTL operasyonu ile ilgili gelişmeler ve ilgili kurumların yapacağı düzenlemeler hakkında düzenleyici kurumlar ve ana kurumsal siteler şu şekildedir: www.ytl.gen.tr, www.sanayi.gov.tr, www.maliye.gov.tr, www.hazine.gov.tr, www.tcmb.gov.tr, www.die.gov.tr, www.spk.gov.tr ve www.bddk.org.tr

⁸ 20.2.1930 tarihinde çıkarılan 1567 sayılı “Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanunda” MADDE 3 (30/12/2008 tarih ve 27096 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5827 sayılı Kanun ile değişik)- Bakanlar Kurulunun bu Kanun hükümlerine göre yapmış bulunduğu genel ve düzenleyici işlemlerdeki yükümlülüklerle aykırı hareket eden kişi, üçbin Türk Lirasından yirmibeşbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası ile cezalandırılır.” (Hazine Müsteşrlığının sayfasındaki ilgili kanun metninde “*üç bin Türk Lirasından yirmi beşbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası ile cezalandırılır*” şeklindedir.

⁹ “Yeni para birimizin ismi belirlenirken; geleneksel olarak kullanılan, Cumhuriyet döneminin yegane para birimi olan ve uluslararası piyasalarda da ülkemiz ile özdeşleşmiş olan “Lira” ibaresi aynen

Kanunda “Yeni Türk Lirası” ve “Türk Lirası” şeklinde baş harfler büyük harfle yazılmıştır¹⁰. Kanunda “Kuruş” da büyük harfle başlatılmaktadır. TCMB ise bazen “Türk Lirası” bazen “Türk lirası” yazmaktadır. Hazineye (Darphaneye) göre “Ülkemizin para birimi “Türk Lirası” (TL)’dir.”¹¹

“BIST-Borsa İstanbul” da resmi kılavuzlarında “Türk Lirası” ve “TL” şeklinde yazmaktadır¹².

Buraya kadar hükümler açık olmakla birlikte para biriminin “Türk lirası” mı veya “Türk Lirası” mı şeklinde yazılacağı konusunda ilgili kanun metni ile TDK farklılaşmaktadır.

b) TDK’ye göre paranın yazılışı: “Türk lirası”

TDK’nin paranın metin içinde yazılışı ile ilgili kuralları şu şekildedir:

“25. Özel adlardan türetilen bütün kelimeler büyük harfle başlar: *Türklük, Türkleşmek, Türkçü, Türkçülük, Türkçe, Avrupalı, Avrupalılaşmak, Asyalılık, Darvinci, Konyalı, Bursalı vb.*” (...)
“UYARI: Para birimleri büyük harfle başlamaz: *avro, dinar, dolar, lira, kuruş, lîret vb.*”

“26. Yer, millet ve kişi adlarıyla kurulan birleşik kelimelerde sadece özel adlar büyük harfle başlar: *Antep fıstığı, Brüksel lahanası, Frenk gömleği, Hindistan cevizi, İngiliz anahtarı, Japon gülü, Maraş dondurması, Van kedisi vb.*”

TDK’nin (2014) önerisi bu yazım kurallarına göre “Türk lirası” şeklindedir.

Dil Derneği de “Kısaltmalar Dizelgesi”nde her ne kadar “TL” kısaltmasının karşılığı olarak “Türk Lirası” yazmakta¹³ ise de yazışmalarında “Türk lirası” kullanmaktadır.

Buradaki tercih metin içinde “lira” ve “kuruş”un küçük harfle başlatılması, millet adıyla birlikte kullanıldığında da kanundaki gibi “Türk Lirası” değil TDK’nin önerdiği şekliyle “Türk lirası” şeklinde yazılmasıdır.

c) “Lira”nın “Türk” ibaresi ile birlikte yazılması: “Türk Lirası” mı “Türk lirası” mı, “birleşik kavram” mı, cins mi?

“Çukurova Üniversitesi”, “Türkiye Cumhuriyeti” gibi kurum adlarında ikinci sözcüğün büyük harfle başlaması kural sayılmaktadır. “Türkün lirası” veya “Türkiye’nin cumhuriyeti” halinde küçük harfle başlaması uygunsa da “Türk Lirası” birleşik bir kavram özelliği taşıdığından

muhafaza edilmiştir.” (TCMB, 2014: “Soru-Cevaplarla Türk Lirası”, http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/sss.php#_20_Halen_kullandığımız)

¹⁰ “Türk Lirası ile Yeni Türk Lirası arasında değişim oranı ve Yeni Kuruşa tamamlama Madde 2- Türk Lirası değerler Yeni Türk Lirasına dönüştürülürken, bir milyon Türk Lirası (1.000.000 TL) eşittir bir Yeni Türk Lirası (1 YTL) değişim oranı esas alınır.” (31.01.2004 tarih ve 5083 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun”)

¹¹ “T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü (2014). “Madeni Para Üretimi”, http://www.darphane.gov.tr/tr/content.php?parent_id=182&content_id=182

¹² Fiyat ve Performans endeksleri her günün sonunda günde bir defa hesaplanırken, TBP’de aynı gün valörlü işlemlerin gerçekleştiği 9:30-12:00 / 13:00-14:00 saatleri arasında, Türk Lirası cinsinden iskontolu DİBS’lerde işlemler gerçekleştikçe fiyat değişimlerini gerçek zamanlı olarak özetleyebilecek endekslere duyulan gereksinime cevap verebilmek amacıyla Portföy Performans Endeksleri oluşturulmuştur. Bu endeksler, piyasada en çok talep gören TL cinsinden iskontolu DİBS’lerden oluşan portföylerin getirilerinin ve sürekli O/N repoda tutulan bir yatırımın getirisinin diğer yatırım alternatiflerinin getirileri ile seans içinde de karşılaştırılabilmesine olanak sağlamaktadırlar.” <http://www.yatirimyapiyorum.gov.tr/media/9629/cevaplarla%20borsa%20ve%20sermaye%20piyasaki.pdf> (alıntı 10 Aralık 2016).

¹³ Dil Derneği (2014) “Kısaltmalar Dizelgesi”. <http://www.dildernegi.org.tr/TR,278/kisaltmalar-dizelgesi.html>.

büyük harfle yani “*Türk Lirası*” yazılması uygun olacaktır. Burada “*lira*” cins ise ve “*Türk*” tamamlayıcısı ise “*Türk lirası*” yazılışı doğru sayılacaktır.

d) “*Türk lirası*” kısaltmasının yazılışı “*TL*”

Dil Derneği ve TDK tam ifadede “*Türk lirası*” şeklinde “*lirası*” kısmını küçük harfle yazmakta, TCMB bazen “*Türk Lirası*” bazen “*Türk lirası*” kullanmaktadır¹⁴.

Eğer normal yazılışında “*Türk Lirası*” benimsenecekse “*Türk Lirası*” kısaltması büyük harflerle “*TL*” şeklinde, kural olarak “*Türk lirası*” yazılması durumunda da kısaltmalarda sözcüklerin ilk harfleri alınarak bunların büyük yazıldığı kabul edilirse, yine “*TL*” yazılması uygun olacaktır.

“Kural” değil de teamüller dikkate alınırsa “*Türk lirası*”nın kısaltması olarak yine “*TL*” kullanılmaktadır. TCMB de, TDK de, Dil Derneği de “*TL*” kısaltmasını önermektedir¹⁵.

“*TL*” kısaltması ayrı ve sağda (sonda) yazılır. Örneğin rakamla “*100 TL*”, harfle “*yüz TL*”.

e) ISO kodu “*TRY*” ve “*TRL*”

ISO 4217 Uluslararası Para Kodlarına göre daha önce ISO 4217 kodu eskiden “*TRL*” iken yeni paraya geçişle birlikte “*Yeni Türk Lirası*” karşılığı “*TRY*” olmuştur.

“ISO 4217, para birimi **kodu** olarak da bilinen, para birimlerine verilen 3 haneli kısaltmaları düzenleyen ISO standardıdır. ISO 4217 kod listesi bankacılıkta ve iş dünyasında kullanılır. Bazı ülkelerde döviz büroları sadece bu kodları kullanarak işlem yaparlar. ISO 4217 standardı sadece para birimleri için değil, değerli madenler için de kullanılır. Örneğin altın, gümüş, platin gibi değerli metallerin de kodları vardır. Bu kodlar sayesinde bir kodun ilk iki harfi ISO 3166-1 alpha-2 ülke kodudur. İnternette kullanılan ccTLDlerin çok benzeridir. Örneğin Japonya'nın ülke kodu "jp", para birimi "yen"dir. Para birimi kodu da **JPY** olarak atanmıştır. Eğer bir para biriminin değeri yükseltilirse, kodun son harfi de değişir böylece iki farklı değer birbirine karışmaz. Genelde kodun sonuna "yeni" anlamında bir harf eklenir. Örneğin Türk lirasının kodu eskiden "TRL" iken şu anda "TRY" olmuştur. 2009 yılı itibarıyla ülke içinde kullanılan kısaltma "TL" olmuştur, fakat uluslararası kod olan "TRY" değiştirilmemiştir.”¹⁶

Kod	NO	E	Para Birimi	Kullanıldığı Ülkeler
TRY	949	2	Yeni Türk Lirası	Türkiye

Daha önceki kod *TRL*, no 752, para birimi “*Türk lirası A/05*” şeklindeydi.

TR	792	<u>Türk lirası</u> A/05	TRL
----	-----	-------------------------	-----

f) “*Türk lirası*” imi “*₺*”

¹⁴ TCMB (2014). “*Türk lirası*”, <http://www.ytl.gen.tr/>

¹⁵ Bkz. TDK (2014) “Yazım Kılavuzu” “Kısaltmalar” ve “Noktalamalar ve Diğer İşaretler”. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=198:Kisaltmalar-Dizini&catid=50:yazm-kurallar&Itemid=132

¹⁶ “ISO 4217” https://tr.wikipedia.org/wiki/ISO_4217

TCMB 1 Mart 2012 tarihinde “*Türk Lirası (TL)*” simgesi olarak “**₺**” imini belirlemiştir¹⁷. “*TL*” yerine im olarak “**₺**” metnin sağında (sonunda) ve ayrı olarak yazılabildiği gibi TCMB’ye (2014) göre kıymetli evrakta solda (başta) ve bitişik de (örneğin **₺100**) yazılabilir¹⁸. Açık bir kural ifade edilmemekle birlikte “**₺**” simgesinin metin içinde kullanımı tavsiye edilmemektedir¹⁹.

Dil Derneği (2014) “**₺**” simgesinin solda (sayıdan önce) kullanılmasına karşı çıkmakta, Türkçenin dil yapısına uygun olarak sayının sağında (sayıdan sonra) kullanılmasını savunmaktadır²⁰.

2.2. “*Lira’nın*” Alt Birimi “*Kuruş’un*” Yazılışı

“*Türk lirasının*” alt birimi “*kuruş*”²¹ olup “*Türk lirası*” için yaşanan yazım sorunları “*kuruş*” için de yaşanmaktadır.

a) Tam “*kuruş*”un yazılışı

Harfle yazılıştaki TDK ilk harfi “*kuruş*” veya “*kr.*” şeklinde küçük harfle yazarken 5083 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun” metni ilk harfi büyük harfle yazarak “*Kuruş*” veya “*Yeni Kuruş*” yazılışını tercih etmektedir.²²

BIST-Borsa İstanbul resmi kılavuzlarında “*Kuruş*” şeklinde baş harfini büyük yazmaktadır²³.

¹⁷ “TCMB tarafından, Türk Lirası’nın itibarının perçinlenmesi ve dünyada bilinirliğinin artırılması amacıyla 8 Eylül 2011 tarihinde TL Simgesi Yarışması düzenlenmiş, yarışma sonucunda yeni simge belirlenerek 1 Mart 2012 tarihinde Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından duyurulmuştur. Tülay Lale’nin tasarımı yeni simge, yarım çıpa halindeki L harfi içine yerleştirilmiş yukarı doğru çift çizgili küçük T harfinden oluşmaktadır. Çift çizgi doğu-batı köprüsü ve istikrarı, çıpa ise yükselişi ve güveni temsil eder.” (TCMB, 2014 Soru-Cevaplarla Türk Lirası”. http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/sss.php#_20_Halen_kullandığımız)

¹⁸ “TL simgesinin kıymetli evrakta (çek, senet, hisse senedi vb.) kullanımı nasıl olacaktır? Simgenin kıymetli evrakta bedelin solunda ve boşluk bırakılmadan kullanılmasında bir sakınca bulunmamaktadır.” (TCMB, 2014: “Genel Sorular”, http://www.tcmb.gov.tr/yeni/iletisimgm/sss_simge.php).

¹⁹ “ “TL”, Türk lirasının kısaltması, “**₺**” ise Türk lirasının simgesidir. Türk lirasını ifade edebilmek amacıyla kullanıldığı yere göre, aynı anda kullanılmamak koşuluyla ya simge ya da kısaltma kullanılabilir. Metinlerde ve resmi yazışmalarda açıkça yazılması (Türk lirası) veya kısaltmasının (TL) kullanılması tercih edilirken grafik, tablo vb. yerlerde simgenin (**₺**) kullanılması tavsiye edilir.” (TCMB, 2014: “Genel Sorular”, http://www.tcmb.gov.tr/yeni/iletisimgm/sss_simge.php).

²⁰ Dil Derneği (2014). “TÜRK LİRASI İMİ (**₺**), SAYIDAN ÖNCE KULLANILAMAZ!” <http://www.dildernegei.org.tr/TR,569/2-temmuz-2012.html>.

²¹ 31.01.2004 tarih ve 5083 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun” hükmüne göre “Madde 1- Türkiye Cumhuriyeti Devletinin para birimi Yeni Türk Lirasıdır. Yeni Türk Lirasının alt birimi Yeni Kuruştur. Bir Yeni Türk Lirası (YTL) yüz Yeni Kuruşa (YKr) eşittir.” Yeniden “Türk Lirası”na dönüş için Kanunda Bakanlar Kurulu yetkilendirilmiş ve 1 Ocak 2009 tarihinde 2005 öncesinde olduğu gibi sadece “Türk Lirası” ve “kuruş” kullanılmaya başlanmıştır.

²² “Bu gelişmenin bir sonucu olarak 1927 yılından 1980 yılına kadar dolaşımdaki banknot ihtiyacı 50 Kuruş ile 1.000 Türk Lirası arasında değişik değerlerdeki banknotlarla karşılanabilirken, 1981 yılından günümüze kadar geçen zaman içinde artan dolaşım ihtiyacını karşılayabilmek için üst değerde yeni banknotlar dolaşıma çıkarılmış ve en küçük değerlerdeki banknotlar da tedavülden çekilerek dolaşımdaki banknot kompozisyonu 2002 yılı sonunda 250.000, 500.000, 1.000.000, 5.000.000, 10.000.000 ve 20.000.000 Türk Liralık banknotlardan oluşmuştur.” (31.01.2004 tarih ve 5083 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun”, Genel Gerekeç)

²³ “İlk aşamada, 1 Kasım 2010 tarihinden itibaren 1 Kuruş’un üzerindeki fiyat adımları yarı yarıya küçültülmüştür. İkinci aşamada, hisse senetlerinde baz fiyatı 2,5 TL’ye, borsa yatırım fonlarında ise baz fiyatı 5,00 TL’ye kadar oluşturulacak ve ilk kademede fiyat adımı 1 Kuruş yerine 0,5 Kuruş olarak

Bu araştırmadaki tercih edilen yazım, cins adlarının küçük yazılması kabulü ile baş harfinin küçük yazılması yani “*kuruş*” şeklindedir.

Ancak geçici süre ile kullanılan “*Yeni Kuruş*” yazılırken kanunda yazıldığı gibi baş harflerinin büyük yazılması mı yoksa “*yeni kuruş*” mu daha uygundu, bugün için bu paralar tedavülden kalktığı için pratik bir önemi bulunmasa da buradaki tercih “*yeni kuruş*” şeklindedir.

“*Kuruş*”lu miktarlara rakamla veya harfle tam sayı yazılır ve sonuna *kuruş* eklenir. Örneğin rakamla “25 *kr.*” veya “25 *kuruş*”, harfle “*yirmi beş kuruş*”. Parantezle yazılırsa tırnak parantezden sonra kapatılır: “*Yirmi beş kuruş (25 kuruş)*”. 10 *kuruş*un altındaki miktarlarda da sayılar doğrudan rakam veya harfle yazılır ve “*kuruş*” eklenir. Örneğin “9 *kr.*” veya harfle “*dokuz kuruş*”.

b) “*Kuruş*” kısaltması: “*YKr*”, “*kr.*” veya “*krş.*”

31.01.2004 tarih ve 5083 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun”da geçtiği şekliyle “Madde 1- Türkiye Cumhuriyeti Devletinin para birimi Yeni Türk Lirasıdır. Yeni Türk Lirasının alt birimi Yeni Kuruştur. Bir Yeni Türk Lirası (YTL) yüz Yeni Kuruşa (YKr) eşittir.” Yasadaki haliyle “*Yeni Kuruş*”un kısaltması “*YKr*”, “*Yeni*” ibaresi atıldıktan sonra “*Kr*” olarak geçmektedir.

TDK’nin (2014) “Kısaltmalar Dizini”ne göre “*kuruş*” kısaltması küçük harflerle “*kr.*” şeklinde, sayı adının sağında ve ayrı yazılır. Örneğin rakamla “10 *kr.*”, harfle “*on kr.*”.

Dil Derneği, “Kısaltmalar Dizelgesi”nde “*kuruş*”un kısaltmasını “*krş.*” şeklinde önermektedir²⁴.

Buradaki tercih “*kuruş*” kısaltmasının sözcük kısaltmalarında “.” (nokta) kullanıldığı dikkate alınarak “noktalı” şekilde küçük harflerle “*kr.*” şeklinde yazılmasıdır.

Özgül bir kural olmamakla birlikte para miktarı harfle yazıldığında “*kr.*” kısaltması yerine “*kuruş*” yazılması daha uygun düşmektedir.

c) *Kuruş*un lira cinsinden yazılışı: “3 *kuruş*” ile “30 *kuruş*”un lira cinsinden yazılışı

Bir liradan küçük miktarların “*kuruş*” cinsinden yazılması uygunsa da “*lira*” olarak da yazılabilir. “*Lira*” olarak rakam ile yazımda “sıfır (0)” ve “virgül (,)” kullanılır, sonuna “*lira*” eklenir. Örneğin “0,25 *TL*”.

*Kuruş*ların lira cinsinden yazılışında “*üç kuruş (3 kr.)*” ve “*otuz kuruş (30 kr.)*” yazılışları çoğu kez karıştırılmaktadır. Okunuşları ise daha da büyük zorluk taşımaktadır. “0,03 *TL*” ile “0,3 *TL*” (veya “0,30 *TL*”) biri birler, diğeri onlar basamağında büyüklüğü ifade etmektedir.

Onlar basamağındaki *kuruş*ların yazımında sona “sıfırın (0)” eklenmesi daha doğru olacaktır: “0,3 *TL*” yerine “0,30 *TL*”.

d) “Tam *kuruş*tan” daha küçük ifadelerin yazılış sorunu: *Kuruş*ların kendi içinde ayrıç (kesir) kullanılması (“1,5 *kuruş*”)

31.01.2004 tarih ve 5083 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun” ile *Türk lirasının (TL’nin)* en küçük birimi “*kuruş*” olarak kabul edilmiştir²⁵. Bununla

belirlenecektir.”

<http://www.yatirimyapiyorum.gov.tr/media/9629/cevaplarla%20borsa%20ve%20sermaye%20piyasasi.pdf>
f Al. 10 Aralık 2016).

²⁴ “*krş.* (1) *kuruş*, (2) *karşılaştırınız*” (Dil Derneği (2014) “Kısaltmalar Dizelgesi”.
<http://www.dildernegei.org.tr/TR,278/kisaltmalar-dizelgesi.html>).

birlikte “Mal ve hizmetlerin birim fiyatları 1 Yeni Kuruş’un altında belirlenebilmektedir. Yeni Türk Lirası cinsinden yapılan işlemlerde, ödeme aşamasında ve işlem sonuçlarında yarım Yeni Kuruş ve üzerindeki değerler 1 Yeni Kuruş’a tamamlanmakta, yarım Yeni Kuruş’un altındaki değerler ise dikkate alınmamaktadır.”²⁶

Bununla birlikte aynı kanunun ikinci maddesi “Mal ve hizmetlerin fiyatları bir Yeni Kuruşun altında olabileceği gibi, bir Yeni Kuruşun altındaki değer küsuratlı olarak da belirlenebilecektir. Vergiler, yabancı para alım satımı ve benzeri belli sabit sayılarla çarpım yapılarak elde edilen sonuç üzerinde tahakkuk, tahsil ve ödeme işlemlerinde, işlem sonuçları da bir Yeni Kuruşun altında veya değer küsuratı bir Yeni Kuruşun altında olabilecek şekilde sonuç verebilecektir” hükmü getirmektedir. TCMB, kuruşlarda iki kesire kadar yazılabileceği ifade edilmektedir.

Dolayısıyla *kuruş* yazımında kesir veya ayraç kullanılmaz. Örneğin “1,5 kr.” yazılışında 1 tam kuruştan sonraki (kesirden sonraki) “5” neye karşılık geliyor veya “25,52 kr.” (“*yirmi beş kuruş ve 52*” nasıl ifade edilecek?

Kuruşların küsuratlı yazılışı sorunu kesirleme sorunu ile ilgili olup kur ve oran yazımlarında da aynı sorunlar devam etmektedir.

Bu yazının önerisi, *kuruş*’tan daha küçük ifadeler için de bir birim geliştirilmesi yönündedir.

2.3. “Binlik” Ayraçın Yazılışı: AB “Nokta (.)”, Türkiye “Virgül (,)” Kullanıyor

Maliye Bakanlığı “binlik” ayraç için “nokta (.)”, *kuruş* gösterimi için “virgül (,)” tavsiye etmektedir: “T.C. Maliye Bakanlığı’nın 30 Eylül 2004 tarihli 25559 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği”nde genel bütçeye dâhil daireler ve katma bütçeli idarelerin düzenleyecekleri belge ve raporlarda değerlerin rakamla yazılmasında binlik ayraç için nokta (.), *kuruş* gösterimi için virgül (,) kullanma esası belirlenmiştir. Özel sektör tarafından da bu uygulamanın esas alınması tavsiye edilmektedir.”²⁷

TCMB’ye (2014) göre “YTL’ye geçişte *kuruş* gösteriminde, binlik ve ondalık ayraçlar konusunda DİE tarafından üretilen istatistiklerde muhasebe sistemine uygun olarak binlik ayraç için nokta “.” Ondalık ayraç için ise virgül “,” kullanılacaktır.”²⁸

AB ülkelerinde ve ABD’de “binlik” ayraç olarak “virgül (,)” kullanılırken Türkçe yazım kurallarında “nokta (.)” kullanılmaktadır.²⁹ Örneğin “1.000 TL (*bin TL*)”, “3.500 TL (*üç bin beş yüz lira*)”, “1.500.000,25 TL (*bir milyon beş yüz bin lira yirmi beş kuruş veya 1 milyon 500 bin lira 25 kuruş*)”.

²⁵ “Türk Lirası değerlerin Yeni Türk Lirasına dönüşüm işlemlerinin ve Yeni Türk Lirası cinsinden yapılan işlemlerin sonuçlarında ve ödeme aşamalarında yarım Yeni Kuruş ve üzerindeki değerler bir Yeni Kuruş’a tamamlanır; yarım Yeni Kuruşun altındaki değerler dikkate alınmaz.” (31.01.2004 tarih ve 5083 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun”, Madde 2)

²⁶ TCMB (2014). “Soru-Cevaplarla Türk Lirası”, http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/sss.php#_20_Halen_kullandığımız

²⁷ TCMB (2014). “Soru-Cevaplarla Yeni Türk Lirası” http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/sss.php#_3_Paramızdan_neden_1

²⁸ TCMB (2014). “Yeni Türk Lirasına Geçişte İstatistik Faaliyetleri Kapsamında Alınan Tedbirler”. <http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/ytlsitedokuman/die/YTL-1.pdf>

²⁹ Dört veya daha çok basamaklı sayılar sondan sayılmak üzere üçlü gruplara ayrılarak yazılır ve aralarına nokta konur: 4.567, 326.197, 49.750.812, 28.434.250.310.500 vb.” “Sayılarda kesirler virgülle ayrılır: 15,2 (15 tam, onda 2); 5,26 (5 tam, yüzde 26) vb.” (Turan, Feride, Derleyen, 2016. “Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzu ve Kurallar”. img.eba.gov.tr)

Türkçede ayrıçlar, zaten para ifadesinin kendinde büyüklük olarak geçtiğinden, okunuşta ayrıca ifade edilmez (okunmaz).

2.4. Kesirleme Sorunu: Kur ve Değişim Oranlarının Yazılışı

Yukarıda da belirtildiği gibi 28.01. 2004 tarih ve 5083 sayılı "Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun" "*kuruş*" en küçük para birimi kabul etmekle ve ödemelerde bundan küçük birimlerin bir tam kuruşa tamamlanmasını hükme bağlamakla birlikte Madde 2'nin gerekçesinde "Mal ve hizmetlerin fiyatları bir Yeni Kuruşun altında olabileceği gibi, bir Yeni Kuruşun altındaki değer küsuratlı olarak da belirlenebilecektir. Vergiler, yabancı para alım satımı ve benzeri belli sabit sayılarla çarpım yapılarak elde edilen sonuç üzerinde tahakkuk, tahsil ve ödeme işlemlerinde, işlem sonuçları da bir Yeni Kuruşun altında veya değer küsuratı bir Yeni Kuruşun altında olabilecek şekilde sonuç verebilecektir." açıklaması yer almaktadır.

Yine yukarıda da belirtildiği gibi Maliye Bakanlığına göre "belge ve raporlarda değerlerin rakamla yazılmasında binlik ayrıç için nokta (.), kuruş gösterimi için virgül (,) kullanma esası belirlenmiştir."³⁰

TCMB'ye (2014) göre "YTL'ye geçişte *kuruş* gösteriminde, binlik ve ondalık ayrıçlar konusunda DİE tarafından üretilen istatistiklerde muhasebe sistemine uygun olarak *binlik* ayrıç için "*nokta (.)*" *ondalık* ayrıç için ise "*virgül (,)*" kullanılacaktır."³¹

TDK'ye (2014) göre "sayılarda kesirler virgülle ayrılır: 15,2 (15 tam, onda 2); 5,26 (5 tam, yüzde 26) vb."

a) Küsuratlı veya kesirli yazılış: "Ondalık kesir (ondalık ayrıç)" ve *kuruş* gösteriminde "virgül (,)" kullanımı

AB içinde *Avro* ve *yüzlük sent* (santim) sistemi kabul edilmekte, sent altı bir birim öngörülmemiş bulunmakta, cent altı birim için kesirleme kullanılmaktadır.³² *Lira* ve *kuruş* için de artık aynı mantık geçerli kılınmıştır. Yazılı ifadede çok sorun olmamakla birlikte yukarıda tam kuruştan daha küçük ifadelerin sözlü anlatımında güçlükler yaşandığına değinilmiştir.

b) Döviz kurlarının fiyat cinsinden yazılışı

TCMB, kurları "döviz satışı" altında "2.82520" şeklinde *liradan* sonra "nokta (.)" kullanarak beş kesirli olarak yazmaktadır.

TP.DK.USD.S (TCMB Döviz Satış)³³

02-01-1950	2.82520
24-06-2014	2.14310

Seçilen Serilerin Açıklamaları

³⁰ TCMB (2014). "Soru-Cevaplarla Yeni Türk Lirası"

[http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/sss.php#_3\)_Paramızdan_neden_1](http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/sss.php#_3)_Paramızdan_neden_1)

³¹ TCMB (2014). "Yeni Türk Lirasına Geçişte İstatistik Faaliyetleri Kapsamında Alınan Tedbirler".

<http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/ytlstedokuman/die/YTL-1.pdf>

³² Decimalisation is the process of converting a currency from its previous non-decimal denominations to a decimal system, i.e., a system based on one basic unit of currency and one or more sub-units, such that the number of sub-units in one basic unit is a power of 10, most commonly 100. <https://en.wikipedia.org/wiki/Decimalisation>

³³ <http://evds.tcmb.gov.tr/fame/webfactory/evdpw/rpt/20227.html>

TP.DK.USD.S: (USD) ABD Doları (Döviz Satış)

Döviz Cinsi	Yön	Alış	Satış	Değişim %	Saat
 ABD Doları	↑	3,5159	3,5199	0,29%	23:59
 Euro	↑	3,6742	3,6776	0,33%	23:59
 İngiliz Sterlini	↑	4,3142	4,3237	0,16%	23:59

Ayrıca *Türk lirasında* kesirli ifadeler virgülle ayrılırken burada “nokta”dan söz edilmesi sorunlu bir durumu oluşturmaktadır ki, AB ve ABD’de “nokta (.)” kullanılması yüzünden uyarlama güçlüğü yaşanmaktadır.

Fiyat yazılırken hangi para birimine dönüştürülüyorsa o para birimi sonda yer almaktadır: “*Satış 3,5532 USD/TL*” yani bir ABD doları 3,5532 liraya satılmaktadır.

c) Döviz kurlarının oran cinsinden yazılışı

En küçük para birimi tam kuruş (“*1 kuruş*”) olmakla birlikte TCMB gösterge niteliğindeki döviz efektif kurlarının ilan edilmesinde noktadan önce ve sonra kullanılan rakam sayısının 5’e eşit olduğunu kabul etmektedir: “6 sıfır atılması ile birlikte Türk Lirası’nın çeşitli para birimleri karşısındaki nominal değeri kendiliğinden değişmiştir. Buna göre, örnek olarak 1 ABD Doları döviz satış kuru 1.348.625 TL’ye eşit iken 1.348625 YTL’ye eşit hale gelmiştir. Böyle bir durumda noktadan sonra kaç basamak kullanılacağı önem kazanmıştır. Bu durumda, Merkez Bankasınca uluslararası uygulamalara benzer olarak, noktadan önce ve sonra kullanılan rakam sayısının 5’e eşit olduğu bir gösterge niteliğindeki kur listesi ilan edilmektedir.”³⁴

Burada toplam beş rakam değil de küsuratının (kesirlerinin) dört olduğu anlatılmak isteniyor olabilir. Çünkü toplam 5 rakam olursa, yarın dolar 10 TL’yi aştığında ilke bozulacaktır.

Ayrıca *Türk lirasında* kesirli ifadeler virgülle ayrılırken burada “nokta”dan söz edilmesi sorunlu bir durumu oluşturmaktadır ki, AB ve ABD’de “nokta (.)” kullanılması yüzünden uyarlama güçlüğü yaşanmaktadır.

Döviz kurlarının değişim oranları, “Borsa İstanbul (BIST)” veya diğer borsa işlemlerinde “*1 ABD doları 2,1428 Türk lirası*” şeklinde dört veya daha fazla kesir kullanılabilir. “Virgül”den sonrası kuruşa tekabül ettiğinden bu şekilde yazılış hatalı sayılmaz; ancak okunuşları konusu çok sorunludur.

d) Kıymetli menkuller veya sermaye piyasasında endeks ve oranların yazılışı

TCMB, yeni paraya geçiş sonrasında lot gösteriminde “kuruşla ifade edilebilen fiyat adımlarının gerekliliği nedeniyle fiyat gösteriminde iki Yeni Kuruş hanesi bulunacaktır.” demektedir.³⁵

Yasal olarak endekslerin oluşmasında iki kurum “Sermaye Piyasası Kurulu” ve “Borsa İstanbul (BIST)” belirleyici bulunmaktadır³⁶. Borsa İstanbul onlarca endeks hesaplamaktadır.

³⁴ TCMB (2014).” Soru-Cevaplarla Yeni Türk Lirası”

[http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/sss.php#_3\)_Paramızdan_neden_1](http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/sss.php#_3)_Paramızdan_neden_1)

³⁵ TCMB (2014).” Soru-Cevaplarla Yeni Türk Lirası”

[http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/sss.php#_3\)_Paramızdan_neden_1](http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/sss.php#_3)_Paramızdan_neden_1)

³⁶ Borsa İstanbul Anonim Şirketi Esas Sözleşmesi, Madde 3- Amaç ve faaliyet konusu, “1) Endeks yapıcılığı faaliyetinde bulunmak, endeksler hesaplamak, mevcut endeksleri geliştirmek, yeni endeksler oluşturmak, hesaplanan bu endekslerin kullanım hakkını kiraya vermek veya endeks oluşturulması,

Bunların yazılış ve okunuşları çok zor ve sorunlu bulunmaktadır. Burada sadece bir örnek verilmektedir.

Endeks Dönemi İtibariyle BIST Temettü, BIST Temettü 25 Endeksleri Kapsamındaki Paylar ve Ağırlıkları³⁷

Pay Adı	Toplam Pay Sayısı	Kapanıs/Aof	Fiili Dolaşımdaki Pay Oranı	Katsayı	Ağırlık (%)
Akbank	40.000.000.000.000	Close(Kapanıs)	0.52	0.880813846348	104.282
Arçelik	6.757.282.050.000	Close(Kapanıs)	0.25	1.000.000.000.000	20.609

Günlük yazılı ve görsel medyada aşağıdaki tür ekonomi haberleri gün boyu aktarılmaktadır³⁸.

BIST 100	↓ -0,56%	DOLAR	↑ 0,23%	EURO	↑ 0,28%	ALTIN	↑ 0,49%	PETROL	↑ 0,31%	BONO	↓ -0,19%
76.972	-432,60	3,5179	0,0100	3,6759	0,0100	128,03	0,62	55,0200	0,1700	10,5800	-0,0200

76.972 Değişim: **-0,56%** Hacim : **1.995 Mio.TL** Son veri saati : **18:10**

Örneğin “1.995 Mio.TL” yazımı doğru mu, nasıl okunacak, bunların çok ayrıntılı değerlendirilmesi gerekmektedir.

2.4. Oranlamanın, Para Biriminin veya İmin Dizilişi

Para sembolleri veya imler nasıl dizilecek, bu konuda farklı örneklerle karşılaşılmaktadır.

a) Kur ve değişim oranlarında para sembollerinin yazılışı: “TL/\$” veya “\$/TL”

“TL/\$” veya “\$/TL” neyi gösteriyor? Pay ve payda mı yoksa ürün ve karşılığı birim mi? Fiyatlandırma ve oranlama farklılıklar bulunuyor mu?

Örneğin şu şekilde haberler yapılıyor: “DOLAR/TL – BLOOMBERG HT Dolar - TL 2,25'i gördü, altının ateşi düştü · Dolar, TL karşısında yükseliyor.”³⁹

“1 ABD Doları Alış (TL) 2,1428, Satış (TL) 2,1440” yazılışı uygundur. Bunun “2,1428 Dolar/TL” şeklinde yazılışı fiyat gösterimi için doğru, ancak oranlama için hatalıdır.

Örneğin “1 ABD Doları” “2,1428 TL” ifadesinin yazılışı “2,1428 TL/\$” mi olacak yoksa “2,1428 \$/TL” mi olacak? Eğer domatesin fiyatı “Domates/TL” şeklinde gösteriliyorsa “Doların fiyatının da “Dolar/TL 2,1428” veya “2,1428 \$/TL” yazılması uygundur. Tabloda “kur kodu” olarak verilmektedir⁴⁰.

hesaplanması, yayımlanması, dağıtılması ve finansal ürünlerde kullanılması ve/veya başkalarına kullandırılması konusunda üçüncü kişilere yetki vermek, bu konularda başkalarıyla ortaklıklar ve sözleşmeler yapmak” (<http://www.borsaistanbul.com/docs/default-source/kurumsal-yonetim/bias-esas-sozlesmesi.pdf?sfvrsn=22>)

³⁷ <http://www.borsaistanbul.com/endeksler/bist-pay-endeksleri/temettu-endeksleri>

³⁸ <http://www.bigpara.com/borsa/hisse-fiyatları/>

³⁹ DOLAR/TL – BLOOMBERG HT www.bloomberght.com/piyasa/USDTRY%20Curncy

⁴⁰ <http://tlkur.com/>

DOLAR	EURO
3.5134 +0.07%	3.6765 +0.24%
min:3.5039 - max:3.5202	min:3.6623 - max:3.6788
TRY/USD : 0.2846	TRY/EUR : 0.2720

Döviz Kurları (Döviz Hesaplama)

Para Birimi	Alış (TL)	Satış (TL)	Değişim	Kur Kodu
Dolar	3.5089	3.5134	+0.00 %	USD/TL
Euro	3.6684	3.6765	+0.00 %	EUR/TL
Pound	4.3109	4.3195	+0.00 %	GBP/TL

* Arada ayraç olarak nokta kullanılması hatalıdır, doğrusu virgül olacaktır.

Fiyat yazımı için satış “3,5134 USD/TL” yazımı doğru ise de oran için imlerin yer değiştirmesi gerekmektedir.

Eğer “\$”ın “TL” cinsinden oranı gösterilecekse, örneğin “1 Türk lirası 0,4667 ABD dolarıdır” anlatımı için “1,0000 \$/ 2,1428 TL” işleminin karşılığı olarak “0,4667 \$/TL” yazılışı uygun olacaktır ki, yukarıdaki fiyat cinsinden aktarımlarla tutarsızlık oluşmaktadır (yanlış anlaşılmalara yol açmaktadır).

b) Oranlamanın dizilişi veya imin (“\$/TL”) yeri: Başta veya sonda

“TL/\$” sembollerinin yeri Türkçe dil kurallarına göre meblağ (para) miktarından önce değil sonradır. Doğru yazılış “2,1428 TL/\$” şeklindedir.

Ancak ayrı sütunlar veya tablo formatında yazılıyorsa “TL/\$: 2,1428” yazılışı da uygundur.

“Yüzde (%)” imi ise başta yazılmakla birlikte yazılı medyada hatalı kullanımları bulunmaktadır⁴¹.

Döviz Cinsi	Yön	Alış	Satış	Değişim %	Saat
ABD Doları	↑	3,5159	3,5199	0,29%	23:59
Euro	↑	3,6742	3,6776	0,33%	23:59
İngiliz Sterlini	↑	4,3142	4,3237	0,16%	23:59

c) Para birimi ve oran imleri (“TL”, “\$”, “TL/\$”) para miktarı ile bitişik mi, ayrı mı yazılacak?

Matematik sembol ve işaretleri, bazen bitişik bazen ayrı kullanılıyor. TDK, harfle veya rakamla yazılı cümlelerde bitişik kullanıyor: “6. Matematikte bölme işareti olarak kullanılır: 70/2=35”, “7. Fizik, matematik vb. alanlarda birimler arası orantıları gösterirken eğik çizgi araya boşluk konulmadan kullanılır: g/sn (gram/saniye)”⁴².

⁴¹ <http://www.bigpara.com/doviz/dolar/>

⁴²TDK (2014) “Noktalama İşaretleri”,

http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=187:Noktalama-Isaretleri-Aciklamalar&catid=50:yazm-kurallar&Itemid=132

“%” imi bitişik yazılmakla birlikte⁴³ “TL” ibaresi anlatım olarak miktardan ayrı bir sözcüğe (ayrı bir kavrama) karşılık geldiğinden arada boşluk bırakılarak ayrı yazılması doğrudur.

Oranlamada iki im veya sembol arasındaki “kesme (/)” işaretinin ayrık değil bitişik yazılması eğilimi bulunmaktadır (örneğin “TL/\$”).

2.6. Para Miktarlarının (Meblağların) İstatistiklerde Yazılışı

TDK’ye göre genel kural olarak bütün istatistiklerde sayılar rakam halinde yazılır.⁴⁴ TCMB yönergelerine göre istatistiklerde binlikler arasında “boşluk” da bırakılabilmektedir: “2005 yılında hem TL hem de YTL uygulamasının bir arada uygulanabilirliği düşünüldüğünde istatistik tablolarında sıkça kullanılan (000 000 TL) ölçü birimi yerine (000 000 TL/YTL) ölçü birimi kullanılabilir.”⁴⁵

Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirine göre sıralı yüzde 20’lik gruplar itibarıyla yıllık eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirinin dağılımı 2015.

	Toplam Total	İlk %20 ⁽¹⁾ First quintile ⁽¹⁾	İkinci %20 Second quintile	Üçüncü %20 Third quintile	Dördüncü %20 Fourth quintile	Son %20 ⁽¹⁾ Last quintile ⁽¹⁾
Yüzde (%) – Percentage (%)	100,0	6,1	10,7	15,2	21,5	46,5
Ortalama - Mean (TL)	16 515	5 065	8 850	12 520	17 785	38 368
Medyan - Median (TL)	12 492	5 306	8 812	12 492	17 558	30 993

(1) Fertler eşdeğer hanehalkı kullanılabilir gelirlerine göre küçükten büyüğe doğru sıralanarak 5 gruba ayrıldığında; "İlk yüzde 20'lik grup" geliri en düşük olan grubu, "Son yüzde 20'lik grup" ise geliri en yüksek olan grubu tanımlamaktadır.

2.7. Para ile İlgili İşlemlerde veya Ticari Belgelerde Para İfadelerinin Yazılışı

TDK’ye göre (2014) “Para ile ilgili işlemlerle senet, çek vb. ticari belgelerde geçen sayılar bitişik yazılır: 650,35 (altıyüzelliTL, otuzbeşkr.)”.

Burada TDK’nin heceyle yazımda araya “,”(virgül) koyması fazlalık oluşturmaktadır. Dahası hata yapılmakta, TCMB’ye göre paranın okunuşunda “,”(virgül) yerine “ve” söylenmesi gerektiğinden yazılış şu şekilde olacaktır: 650,35 (altıyüzelliTürklirasiveotuzbeşkuruş.).

⁴³ “Yüzde ve binde işaretleri yazılırken sayılarla işaret arasında boşluk bırakılmaz: %25, (Turan, Feride, Derleyen, 2016. “Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzu ve Kuralları”. img.eba.gov.tr)

⁴⁴ TDK (2014) “Yazım Kuralları” “saat, para tutarı, ölçü, istatistik verilere ilişkin sayılarda rakam kullanılır: 17.30’da, 11.00’de, 1.500.000 lira, 25 kilogram, 150 kilometre, 15 metre kumaş, 1.250.000 kişi vb.”

⁴⁵ TCMB (2014) “Yeni Türk Lirasına Geçişte İstatistik Faaliyetleri Kapsamında Alınan Tedbirler” <http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/ytlsitedokuman/die/YTL-1.pdf>

Bu ibarede “ve” kullanımını da fazlalık hatta anlam kayması oluşturacağından doğrudan “*altıyüzelliTürklirasıotuzbeşkuruş*” şeklinde yazılışı en uygunu olacaktır. Bankalar Birliği'nce bankalara dekont, makbuz vb. çıktılarda kullanılması **tavsiye edilen** format da bu şekildedir:

“Rakamsal gösterim: 475,45 YTL

Yazı ile gösterim: DörtüzyetmişbeşYTLkırkbeşYKr”.⁴⁶

İlgili kanunda ise para miktarının (meblağın) sayı kısmı bitişik, birim kısmı ayrı yazılmıştır (“*onbin Türk Lirası*”)⁴⁷.

Aynı duruma banknotlarda da rastlanmaktadır.

Eski seri emisyonları da dikkate alırsak Merkez Bankası, banknotların ön ve arka yüzündeki sayıların (para miktarının) harfle yazımında bu kuralları dikkate almamakta, örneğin “*2½ TÜRK LİRASI*” (“*İKİ BUÇUK TÜRK LİRASI*”) şeklinde sayıları harfle ayrı yazmaktadır.

Dahası “*250000 İKİYÜZELLİ BİN TÜRK LİRASI*”nda “*İKİYÜZELLİ*” bitişik yazılırken “*BİN*” ve “*TÜRK LİRASI*” ayrı yazılmıştır.

⁴⁶ TCMB (2014).” Soru-Cevaplarla Yeni Türk Lirası”

http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/sss.php#_3_Paramızdan_neden_1

⁴⁷ “Bakanlar Kurulunun bu Kanun hükümlerine göre yapmış bulunduğu genel ve düzenleyici işlemlerdeki yükümlülüklerle aykırı hareket eden kişi, üçbin Türk Lirasından yirmibeşbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası ile cezalandırılır.” 20.2.1930 tarihinde çıkarılan 1567 sayılı “Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun, Madde 3).

“İlan olunacak şartlara uymayan kişiye, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Yönetim Komitesi tarafından, ikibin Türk Lirasından onbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.” (31.01.2004 tarih ve 5083 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun”, Madde 4).

Merkez Bankası eski banknotlarda harflerle “elli”, “yüz” sayılarını bitişik yazarken “bin” ve “milyon” sayılarını ayrı yazmaktadır ki, yüzler basamağına kadar sayıları bitişik yazarken, binler ve milyonlar basamaklarını ayrı yazması kendi içinde de tutarsızdır. “Türk Lirası”nı ise her zaman ayrı yazmaktadır.

“Türk lirası” biriminin meblağdan ayrı yazılması tercihe bağlı olarak hatalı yazılmış sayılmazsa da “250000 İKİYÜZELLİ BİN TÜRK LİRASI” ibaresindeki “BİN” kısmının ayrı yazılması hiçbir ölçüte uymamakta, açıkça hatalı bulunmaktadır. Diğer geçmiş emisyonlardaki “bin” ve “milyon” ibarelerinin ayrı yazılması da hatalıdır.

Ayrıca “TÜRK LİRASI” ibaresinin ayrı yazılması da, eğer banknotlar para ile ilgili bir işlem ise TDK’nın yazım kılavuzunda verdiği bitişik örneğe yani “650,35 (altıyüzelliTL, otuzbeşkr.)” yazımına uymamaktadır.

Merkez Bankası banknotlarda eğer araya ek bir sayı yazılamayacağını düşünüyorsa her bir sayı adını ayrı yazması, bunu para ile ilgili bir işlem sayıyorsa o zaman da tüm sayı adlarını bitişik yazması uygun olacaktır. Yarısı bitişik yarısı ayrı yazılması hiçbir kurala uymamaktadır.

Para iminin kullanımı da sorunlu bulunmaktadır. Merkez Bankası, “₺” sembolü “bitişik yazılır” diye tavsiye etse de paralarda bu simgeyi kullanmamakta ve “Türk Lirası” ibaresini de sağda ve ayrı yazmaktadır.

Para ile ilgili işlemlerle ticari belgelerde geçen para ifadelerinin hem sayı hem de birim kısımlarının rakamla da harfle de bitişik yazılması uygun olacaktır. Örneğin “25kr.” (“yirmibeşkr.”), “25TL” (“yirmibeşlira”), “1.500.000,25TL” (“birmilyonbeşyüzbinlirayirmibeşkr.”).

Bununla birlikte ticari evraklarda rakam ve yazı birlikte kullanılmaz. Örneğin; “1milyon500binlira25kr.” yazımı hatalıdır.

2.8. Dört Basamaklı Miktarlarda Sayı ve Harflerin Birlikte Kullanılışı

“1.000” liradan büyük miktarlarda sayıların kolay okunabilmesi amacıyla içinde geçen bin, milyon, milyar ve trilyon sözleri harfle de yazılabilir (TDK). Örneğin “1.500 TL” için “bin 500 lira”.

31.01.2004 tarih ve 5083 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun”un “Genel Gereçesi” açıklanırken “Ulusal ekonomimizde 1980-2002 döneminde yaşanan enflasyonist süreç dolaşımdaki banknot tutarına da yansımış, 31/12/1980 tarihinde 278,6 milyar Türk Lirası olan tedavüldeki banknot tutarı (emisyon hacmi) 31/12/2002 tarihinde 7 katrilyon 635 trilyon 621,9 milyar Türk Lirasına (27.407 katına) ulaşmıştır.” denmektedir.

Kanun metnindeki “7 katrilyon 635 trilyon 621,9 milyar Türk Lirası” yazılışı oldukça zor bir yazılıştır. Böyle durumlarda, meblağ ayrıntılı ifade edilmek isteniyorsa “7 katrilyon 635 trilyon 621 milyar 945 milyon Türk lirası” yazılması daha uygun olacaktır..

Dahası “1.550,25 TL” için “bin 550 lira ve 25 kuruş” mu yoksa “bin 550,25 lira” mı yazılacak, bu da açık değildir.

Ayrıca, yukarıda belirtildiği üzere, ticari evraklarda rakam ve yazı birlikte kullanılmaz hükmü bulunduğundan bir ticari evrakta “1milyon500binlira25kuruş” yazımı hatalıdır.

3. PARA, KUR, ORAN VE ENDEKSLERİN OKUNUŞ SORUNLARI

TCMB “Yeni Türk Lirası”na geçiş esnasında YTL ile TL arasındaki değişim oranlarını verirken paranın okunuşlarından da söz etmiştir; ancak yazım ve okunuş güçlüklerini daha da sorunlu hale getirmiştir.

TCMB’ye Göre YTL ve TL Arasındaki Değişim Oranı – Örnek Tablo- ve Okunuşu⁴⁸

TL Cinsinden	YTL Cinsinden	Okunuşu
994.000 TL	0,99 YTL	99 YKr
995.000 TL	1 YTL	1 YTL
1.004.999 TL	1 YTL	1 YTL
1.005.000 TL	1,01 YTL	1 YTL ve 1 YKr
1.095.000 TL	1,10 YTL	1 YTL ve 10 YKr
1.501.000 TL	1,50 YTL	1 YTL ve 50 YKr
1.505.000 TL	1,51 YTL	1 YTL ve 51 YKr
30.524.999 TL	30,52 YTL	30 YTL ve 52 YKr
30.525.000 TL	30,53 YTL	30 YTL ve 53 YKr
30.534.999 TL	30,53 YTL	30 YTL ve 53 YKr
30.535.000 TL	30,54 YTL	30 YTL ve 54 YKr

Not: YTL=Yeni Türk Lirası, YKr=Yeni Kuruş

a) Tam liranın okunuşunda sorun yok

Tam “Türk lirası”, meblağdan sonra “Türk lirası” veya günlük deyişle “lira” okunur. “3 TL” “üç lira” veya “üç TL” veya “üç Türk lirası”; “30 TL” “otuz lira”, “otuz TL” veya “otuz Türk lirası” şeklinde okunabilmekte ve bir güçlük yaşanmamaktadır.

b) Tam kuruşun okunuşu

Tabloda gösterilmemekle birlikte tam “kuruş”, meblağdan sonra “kuruş” okunur (örneğin “1 kuruş” “bir kuruş” veya “bir kr.”, “25 kuruş” “yirmi beş kuruş” veya “yirmi beş kr.”).

⁴⁸ TCMB (2014). “Soru-Cevaplarla Türk Lirası”, [http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/sss.php#_20\)_Halen_kullandığımız](http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/sss.php#_20)_Halen_kullandığımız)

Osmanlı paralarından bu yana 250 kuruşluk kupürler de yer aldığından, “2,5 TL” şeklinde yazılması ve söylenmesi daha uygun olmakla birlikte “250 kuruş” da kullanılabilir. Tavsiye edilmemekle birlikte üç haneli kuruş yazılışları ve okunuşları da kabul edilebilir.

c) Lira cinsinden yazılmış kuruşların yazım ve okunuşunda zorluk var: Her durumda kuruş okunması gerekiyor

Kuruşların lira cinsinden yazılışında “üç kuruş (3 kr.)” yerine “0,03 TL” veya “otuz kuruş (30 kr.)” yerine “0,30 TL”) yazılışlarında da okunuşlarında da bir miktar güçlük bulunmaktadır. Bu tür yazımlarda “sıfır virgül otuz lira” veya “sıfır otuz lira” şeklinde okunma eğilimi oluşmaktadır.

Bir liranın altındaki paraların *lira* cinsinden yazılsalar da *kuruş* cinsinden okunması gerekmektedir. Örneğin “0,25 TL” için “sıfır virgül yirmi beş lira” veya “sıfır yirmi beş lira” şeklinde ifadeler yaygın olsa da doğru okunuşu “25 kuruş”, “yirmi beş kuruş” veya “yirmi beş kr.”tur.

d) Küsuratlı liralarda lira ile kuruş arasında “ve” okunuşunun fazlalığı

Yazılışta tam liranın altındaki veya üstündeki küsuratlar için kesir kullanılır.

“Lira” ve “kuruşun” birlikte olduğu para miktarlarında lira ile kuruş arasında “virgül (,)” yazılır ve sonuna “lira” eklenir; ancak harfle yazılırsa, TCMB’ye göre, tam liradan sonra araya “lira”, arada “ve”, kuruştan sonra “kuruş” yazılır, “virgül”e de ihtiyaç duyulmaz. Örneğin “1,25 TL” (“bir lira ve yirmi beş kuruş”), “100,25 TL” (“yüz lira ve yirmi beş kuruş”).

Yani TCMB’ye göre lira ve kuruş birlikte geçen paralarda liraya karşılık gelen meblağdan sonra “lira” okunur, “lira” ile “kuruş” arasında “ve” eklenir, kuruşlu meblağdan sonra “kuruş” okunur (örneğin “30 lira ve 54 kuruş” veya “30 TL ve 54 kr.” veya “30 Türk Lirası ve 54 kuruş”).

TCMB “1,25 TL” (“bir lira ve yirmi beş kuruş”), “100,25 TL” (“yüz lira ve yirmi beş kuruş”) şeklinde “lira” ile “kuruş” arasında “ve” bağlacının okunmasını önermekte⁴⁹ ise de buna ne fonksiyon ne de anlatım güzelliği (ne anlam ne de biçim) açısından gerek bulunmamaktadır. Dahası lira ile kuruşun arasında “ve” okunması akıcılığı bozduğu gibi aynı zamanda anlam kaymasına da yol açmaktadır. Türkçede “ve” kullanıldığında bir bütün değil iki farklı meblağın (yani iki farklı paranın) toplamı anlaşılmaktadır. Günlük dilde de zaten “ve” okunmamakta; “1,25 TL”, “bir lira yirmi beş kuruş” olarak ifade edilmektedir.

Bu yazının önerisi de “ve” ifadesinin hiç kullanılmaması yönündedir.

e) Tam kuruştan küçük meblağların (küsuraatın) kuruşa yuvarlanması

Yeni kanunla “1 tam kuruş” en küçük para birimi kabul edildiğinden iki kesirden fazlasının tam kuruşa yuvarlanması istenmektedir. Örneğin “1,255 TL” “1 lira 26 kuruş”a tamamlanır, “1 lira 255 kuruş” diye ifade hatalıdır, çünkü kuruşlar en fazla iki basamaktır ve kesir almaz (“25,5 kuruş” şeklinde yazılmaz).

Burada büyük bir hata, değişim oranında 1 tam kuruştan daha küçük meblağların yok sayılması olmuştur. Yukarıdaki tabloya bakıldığında “1.004.999 TL” (eski TL) “1 YTL” olarak yazılmıştır, oysa gerçekteki karşılığı “1,004999 YTL”dir. Böyle yazıldığında ise nasıl ifade edilecektir? Bu sorunun karşılığı verilemediğinden yazımda yuvarlama (eksiltme) yapılarak

⁴⁹ TCMB (2014). “Soru-Cevaplarla Türk Lirası”, [http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/sss.php#_20\)_Halen_kullandigimiz](http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/sss.php#_20)_Halen_kullandigimiz)

kuruşun lira cinsinden yazılışı iki basamağa düşürülerek (tam kuruşa yuvarlanarak) “okunuş” kurtarılmaya çalışılmaktadır.

e) “Bir buçuk kuruş”: Kuruşlu kesirin lira cinsinden okunuşu

TCMB Türk lirasından altı sıfır atılması ile birlikte yeni birime çevrime örnek verirken ataç fiyatlarını şu şekilde dönüştürmektedir: “Yeni Türk Lirası’na geçilmesiyle 250.000 Türk Lirası olan kutu fiyatı 25 Yeni Kuruş, 2.500 Türk Lirası olan birim fiyat ise 0,25 Yeni Kuruş (0,0025 Yeni Türk Lirası) olmuştur.⁵⁰”

Bu durumda “0,1 kuruş”un nasıl okunacağına yanıtı verilmemiştir. “1 kuruş”un lira cinsinden doğru yazılışı “0,01 TL” şeklinde olup bunun “sıfır lira sıfır bir kuruş” okunuşu yanlış olup “sıfır virgül sıfır bir lira” veya “sıfır lira bir kuruş” şeklinde okunması da oldukça zor ve anlaşılmazdır.

Doğru okunuşu “bir kuruş”tur.

“Bir buçuk kuruş”un (“1,5 kuruş”) “lira” cinsinden yazılışı daha da büyük zorluk taşımaktadır. Yazılışı “0,015 TL” şeklindedir. Okunuşu “sıfır lira sıfır on beş lira” veya “sıfır on beş kuruş” şeklinde olabilir de anlaşılır olanı “bir buçuk kuruş”tur.

f) Tam kuruştan küçük meblağların okunuş güçlüğü

Liradan kuruşa dönüşümü bir kez daha tekrarlırsak

- “0,001 TL”=0,1 krş.
- “0,01 TL” = 1 krş.,
- “0,1 TL” = 10 krş.

Birinci örnekte, “0,1 kuruşun” yani tam kuruştan daha küçük meblağların sağlıklı bir okunuşu imla kılavuzlarında ve TCMB tarafından henüz verilmemiştir. Bu meblağ, “sıfır lira sıfır bir kuruş” veya “sıfır bir kuruş” şeklinde okunabilir de çok anlaşılır değildir.

g) Liradan sonra (kesirden sonra) üç veya daha fazla haneli kuruşların okunuş sorunu

“0,0015 TL”nin okunuşu, “sıfır lira sıfır on beş kuruş” veya “sıfır on beş kuruş” olacaktır ki zorluk daha da büyümektedir. Yukarıda kesirli kuruşların okunuşunda sorun olduğu belirtilmişti, iki veya daha fazla kesirli kuruş ifadelerinde güçlük daha da artmaktadır.

h) Kesirleme Sorunu: Ticari işlemlerde kesirli kuruşların yazılışı var, okunuşu yok

Yukarıda da belirttiği gibi “Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun” “kuruş” en küçük para birimi kabul etmekle ve ödemelerde bundan küçük birimlerin bir tam kuruşa tamamlanmasını hükme bağlamakla birlikte “Mal ve hizmetlerin fiyatları bir Yeni Kuruşun altında olabileceği gibi, bir Yeni Kuruşun altındaki değer küsuratlı olarak da belirlenebilecektir.” açıklaması yer almaktadır.

AB içinde Avro ve yüzlük sent (santim) sistemi kabul edilmekte, sent altı bir birim öngörülmemiş bulunmaktadır. Cent altı birim yerine kesirleme kullanılmaktadır.⁵¹

⁵⁰ TCMB (2014).”Soru-Cevaplarla Yeni Türk Lirası”

[http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/sss.php#_3\)_Paramızdan_neden_1](http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/sss.php#_3)_Paramızdan_neden_1)

⁵¹ Decimalisation is the process of converting a currency from its previous non-decimal denominations to a decimal system, i.e., a system based on one basic unit of currency and one or more sub-units, such that the number of sub-units in one basic unit is a power of 10, most commonly 100. <https://en.wikipedia.org/wiki/Decimalisation>

Üç veya daha fazla kesirli lira yazımları mümkün olsa da okunuşları ile ilgili bir kural verilmemiştir.

h) Kur ve değişim oranlarının okunuşu: Dört veya beş kesirli döviz kurlarının okunuşu yok

Üç, dört veya daha fazla kesirli kuruşların okunuşu oldukça zordur. Örneğin “TL/\$ 2,1428” için “bir ABD doları iki lira on dört yirmi sekiz kuruş” dendiğinde sayıların Türkçe okunuşlarına denk düşmemektedir. Eğer “bir ABD doları iki lira bin dört yirmi sekiz kuruş” dersek de “bin dört yüz yirmi sekiz kuruş” liraya çevrildiğinde “14,28 TL” yapar.

Bu değerın yaygın ifadesi “iki lira on dört yirmi sekiz” ise hem Türkçe okunuşa uymamakta hem de “kuruş” eklenmezse eksik ifade edilmiş olmakta, eklenirse de yanlış anlaşılmalara yol açmaktadır.

Yine kuruş veya lira ile tamamlanan sözlü anlatımda “bir lira iki yüz elli kuruş”, “bir lira virgül iki yüz elli kuruş” veya “bir lira virgül iki bin beş yüz kuruş” şeklindeki ifadeler, arada virgül ifade edilse de edilmese de yanlıştır.

Merkez bankası döviz satış kurlarını kesirden sonra beş haneli vermektedir ki bunun okunuşu çok daha zordur.

i) Oranlarda arada “lira” mı, “tam” mı ibaresi kullanılacak, kesirlerin ikişer okunması hatalı mı?

Değişim oranlarının okunuşu “para” olarak değil “oran” ile ifade edilirse daha doğrudur. “TL/\$ 2,1428” için “ABD dolarının Türk lirasına oranı iki lira on dört yirmi sekiz” gibi. “virgül (.)”den sonra arada “lira” mı kullanılacak, yoksa “tam” mı kullanılacak (örneğin “iki tam on dört yirmi sekiz”), yanıtlanması gereken bir sorudur. Ayrıca oran olarak söylene bile “2,1428” örneğinde kesirden sonraki dört hanenin ikişer ikişer okunması da (örneğin “on dört yirmi sekiz”) Türkçeye uygun düşmemektedir.

j) İmli-Sembollü Oranların Okunması (“TL/\$” veya “1/2”)

“1/2” örneğinde “bir bölü ikisi” okunuşu doğru kabul edilse⁵² de “ikide bir” okunuşu zihinsel (anlamsal) bir dönüşümle olanaklı olmaktadır. Matematikte kesir sayıları kesir çizgisinin altından ve üstünden olmak üzere iki türlü okunur. Kesir çizgisinin üstünden okurken kesir çizgisi bölü olarak söylenir. Kesir çizgisini altından okurken ise kesir çizgisi ‘de, ‘da olarak okunur. 2/5; iki bölü beş veya beşte iki olarak okunur⁵³.

“TL/\$” örneğinde “TL bölü dolar” okunuşu doğru mudur, değerlendirilmesi gerekmektedir. “Dolarda TL” ise hiçbir şekilde uymamaktadır.

k) Ayraç ve kesirlerin okunması

Matematikçiler sayıların nasıl okunacağına dair bazı yollar önermektedir. Büyük sayılar bölükler halinde okunmaktadır.

⁵² “Bayağı kesirlere getirilecek ekler alttaki sayı esas alınarak yazılır: 4/8’i (dört bölü sekizi), 1/2’si (bir bölü ikisi) vb.” (Turan, Feride, Derleyen, 2016. “Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzu ve Kurallar”. img.eba.gov.tr).

⁵³ <http://egitimevreni.com/2-sinif/kesirler-sayilarin-okunusu-eslestirme-etkinligi.html>

Bölük:	MİLYONLAR BÖLÜĞÜ			BİNLER BÖLÜĞÜ			BİRLER BÖLÜĞÜ		
Basamak:	Yüz Milyonlar Basamağı	On Milyonlar Basamağı	Milyonlar Basamağı	Yüz Binler Basamağı	On Binler Basamağı	Binler Basamağı	Yüzler Basamağı	Onlar Basamağı	Birler Basamağı
Sayı:			5	5	6	6	9	8	6
Okunuşu:	beş milyon			beş yüz altmış altı bin			dokuz yüz seksen altı		

www.matematikciler.org

Sayıları okurken önce bölük içindeki sayı okunur. Sonuna bölük ismi eklenir. Ama birler bölüğü okunurken sonuna bölük ismi eklenmez. TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) verilerine göre 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında ortaokullarda toplam “5 milyon 566 bin 986” öğrenci bulunmaktadır⁵⁴.

AB ülkelerinde ve ABD’de “binlik” ayrıç olarak “virgül (,)” kullanılırken Türkçe yazım kurallarında “nokta (.)” kullanılmaktadır. Örneğin “1.000 TL (“bin TL”), “3.500 TL” (“üç bin beş yüz lira”, “1.500.000,25 TL” (“bir milyon beş yüz bin lira ve yirmi beş kuruş” veya “1 milyon 500 bin lira 25 kuruş”).

Türkçede ayrıçlar, zaten para ifadesinin kendinde büyüklük olarak geçtiğinden, ayrıca ifade edilmez (okunmaz).

4. KURUŞTAN KÜÇÜK AĞIRLIKLAR İÇİN TERİM ÖNERİLMELİ: “AKÇE”, “MANGIR”, “OKKA”, “DİRHEM”

Para ve kıymetli değerlerde en büyük güçlük kuruştan daha küçük birimlerin bulunmayışı, endeks ve istatistiklerde ise kesirlerden sonra iki haneden sonraki meblağların nasıl okunacağına açık olmamasıdır.

“Cent” tam liranın (tam paranın) 100’lük birimlere karşılık geliyor. Para ve endekslerde de “kuruş” veya “centten”(santimden) daha küçük birimlerin de ifade edilebileceği birimler geliştirilmesi gerekmektedir.

Osmanlı döneminde ilk para basımlarında o gün için elbette çok daha değerli (anamlı) bir değişim karşılığı olmakla birlikte örneğin; 1687’de “kuruşa” geçişe kadar “üç akçe” “bir paraya” eşitti. 1870’lerde “liraya” geçilmeden önce de “iki mangır” “bir akçeye” karşılık sayılıyordu ve kuruştan daha küçük birimleri ifade ediyordu. “Eski akçe dirhem’in dörtte biri” olduğu halde daha sonraları “on akçelik para bir dirhem” sayıldı⁵⁵. Okka’dan daha küçük olan bir dirhem de dönük, kırat, kıtmir gibi daha küçük zerrelere veya ağırlık birimlerine bölünebiliyordu⁵⁶.

Bugün için “kuruş” altı olarak en azından yüzlük bir birim daha oluşturulabilir, karşılığında bir madenî para basılmasa da yazılı ve sözlü anlatımda kullanılabilir. Böyle bir birime de “akçe” veya “dirhem” adı verilerek tarihi bağlar da sürdürülebilir.

Endeks ve oranlarda kesirden sonra ilk iki hanenin okunuşunda sorun olmamakla birlikte üç ve daha büyük kesirli hanelerin okunuşuna da birim veya terim geliştirilmesi hem dilde zenginleşme sağlayacak hem de daha önemlisi bütün gün karşılaştığımız dört haneli kesirli sayıların okunması ve anlaşılmasında semantik ve bilişsel katkı sunacaktır.

5. DİLBİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER AÇISINDAN BAZI SAVLAR

⁵⁴ “Büyük Sayılar Nasıl Okunur?” <http://www.matematikciler.org/5-sinif/matematik-konu-anlatimlari/948-buyuk-sayilarin-okunusu>

⁵⁵ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Akçe>

⁵⁶ https://tr.wikipedia.org/wiki/Osmanlı_döneminde_ölçü_birimleri

Öyle anlaşılıyor ki her ne kadar insanın bir çıktısı gibi gözüke de sayı ve yazım dili kendi algoritmalarını oluşturarak konuşma dili ve zihnin sınırlarını aşan bir güce erişiyor. İkinci bir çıkarım olarak sanki anlama becerisi de (düşünce de) dilden daha önde bulunuyor. Üçüncü bir çıkarım ise düşüncenin önemli güçlerinden ve belki aynı zamanda hatalarından biri analitik yatkınlığı, sürekli daha derinlere doğru ayırım ve ilişki aramasıdır.

Analitik düşünce dilin de en önemli besleyici kaynaklarından biri gibi görülüyor. Dilin kendisini geliştirebilmesinin, sonuçta gerçeklikte olana, anlağa, matematiğe, sayılara, düşünce (anlamlar dünyasına) uyarlanabilmesinin ise bir mimari gibi geliştirilebilmesine bağlı olduğu iddia edilebilir.

KAYNAKLAR

- Borsa İstanbul (2016). “Temettü Endeksleri”, <http://www.borsaistanbul.com/endeksler/bist-pay-endeksleri/temettu-endeksleri>
- Dil Derneği (2012). *Yazım Kılavuzu*. Ankara: Dil Derneği Yay.
- Dil Derneği (2014) “Yazım Kılavuzu”, <http://www.dildernegei.org.tr/TR,276/yazim-kilavuzu-ara-bul.html>
- Dil Derneği (2014) “Kısaltmalar Dizelgesi”. <http://www.dildernegei.org.tr/TR,278/kisaltmalar-dizelgesi.html>
- Dil Derneği (2014). “TÜRK LİRASI İMİ (₺), SAYIDAN ÖNCE KULLANILAMAZ!” <http://www.dildernegei.org.tr/TR,569/2-temmuz-2012.html>
- Matematikçiler.org (2016). “Büyük Sayılar Nasıl Okunur?” <http://www.matematikciler.org/5-sinif/matematik-konu-anlatimlari/948-buyuk-sayilarin-okunusu>
- T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü (2014). “Madeni Para Üretimi”, http://www.darphane.gov.tr/tr/content.php?parent_id=182&content_id=182
- TCMB (2016) “Banknotlar” www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TCMB+TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banknotlar
- TCMB (2016) “Cumhuriyet Dönemi Banknotları- Sanal Müze”, sanalmuze.tcmb.gov.tr/sanalmuze/tr/koleksiyon/g/.../Cumhuriyet+Donemi+Banknotlari
- TCMB (2016) “Kâğıt Paranın Tarihçesi”. www.tcmb.gov.tr/.../TCMB+TR/TCMB+TR/.../Banknotlar/Banknotlarla+ilgili+Genel
- TCMB (2014).”Soru-Cevaplarla Yeni Türk Lirası” [http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/sss.php#_3\)_Paramızdan_neden_1](http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/sss.php#_3)_Paramızdan_neden_1)
- TCMB (2014) “Yeni Türk Lirasına Geçişte İstatistik Faaliyetleri Kapsamında Alınan Tedbirler” <http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/ytlsitedokuman/die/YTL-1.pdf>
- TCMB (2014). “Türk lirası”, <http://www.ytl.gen.tr/>
- TCMB (2014). “Yeni Türk Lirasına Geçişte İstatistik Faaliyetleri Kapsamında Alınan Tedbirler”. <http://www.tcmb.gov.tr/ytlkampanya/ytlsitedokuman/die/YTL-1.pdf>
- TDK (2012) “Yazım Kılavuzu”, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_yazimkilavuzu&view=yazimkilavuzu
- TDK (2012) “Yazım Kuralları”, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=category&id=50

- TDK (2014) “Noktalama İşaretleri”,
http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=187:Noktalama-Isaretleri-Aciklamalar&catid=50:yazm-kurallar&Itemid=132
- TDK (2014) “Yazım Kuralları” “saat, para tutarı, ölçü, istatistik verilere ilişkin sayılarda rakam kullanılır: 17.30’da, 11.00’de, 1.500.000 lira, 25 kilogram, 150 kilometre, 15 metre kumaş, 1.250.000 kişi vb.”
- Turan, Feride (Derleyen) (2016). “Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzu ve Kurallar”.
img.eba.gov.tr/
- Yeni Yazım Kılavuzu* (1981). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yücel, F. (1963). *Pratik Matematik*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Wikipedia (2016). “ISO 4217”, <https://tr.wikipedia.org/wiki/ISO4217>.
- Wikipedia (2016). “Akçe”, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Akçe>
- Wikipedia (2016). “Osmanlı döneminde ölçü birimleri”, <https://tr.wikipedia.org/>
- Wikipedia (2016).” Türk lirası”, <https://tr.wikipedia.org/>
- Wikipedia (2016).”Decimalisation”, <https://en.wikipedia.org/wiki/Decimalisation>

MEVZUATLAR

- 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu
- 1264 sayılı Madeni Ufaklık ve Hatıra Para Bastırılması Hakkında Kanun
- 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun
- 2876 sayılı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Kanunu
- 4059 sayılı Hazine Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
- 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun
- 5083 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun
- 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu
- 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
- 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- 234 sayılı Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğünün Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- Borsa İstanbul A.Ş. Esas Sözleşmesi
- Borsa İstanbul A.Ş. Borsacılık Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Yönetmeliği